

עדר הבקר לבשר בשעלבים בתשכ"ו

תמונה 1. עגלי מרבק, בני-כלאיים מהרפורד, ישראל-פריזי ועוד, במשק שעלבים.

יש מיתקנים קבועים למי-שתייה ולחלקות אחרות מביאים את המים במיכליות. בקיץ, כשהי צמחיה מתדלדלת, מוסיפים למי השתייה שינן (אוריאה), לפי קיצוב של 30-40 גרם ליום ולראש בקר. לפי התרשמותם של העובדים בענף, אין התוצאות של השימוש בשינן משביעות רצון ומוטב לספק את החלבון בכוספות. אם כי, לכאורה, נראה הדבר בתחילה יקר יותר. בחדשי אוקי-נוב' מגישים לפרות כוספות חריע או קוקוס במנות של 2 ק"ג לראש וליום. את הווי-טאמינים בחדשי אוגוסט-אוקטובר מספקים לפרות באמצעות שתי זריקות של מיליון אחד יחידות בינלאומיות. הפרות הממליטות מוחזקות

תמונה 2. מיתקן לריסוס הבקר בשעלבים

לרשות משק שעלבים שטחים נרחבים של מרעה טבעי והוא מקיים עדר גדול של בקרי בשר. עדר האמהות — רובו פרות תורכיות, יוגוסלביות ובנות-כלאיים. שטח המרעה משתרע על 12 אלף דונם והוא חולק ל-13 חלקות מגודרות. האמהות רועות כ-330 יום בשנה במרעה הטבעי ורק בעונות של צמחייה דלה (בסתיו ובתחילת החורף) מוסיפים להן מספוא באיבוס. הולדות, הגמולים מוחזקים במפטמות וכל מזונם ניתן להם באיבוס.

הרכב העדר בתחילת שנת תשכ"ו ובסופה

סוגי הבחמות	1.10.65	30.9.66
פרות	340	379
עגלות	40	36
עגלים	110	127
פרים	5	5
יונקים	3	15
פרות הולנדיות	3	2
ס"ה	501	564

הרכב עדר הנקבות, אוקטובר 1966

בנות כלאיים הרפורד	206
הרפורדיות טהורות גזע	28
תורכיות	13
יוגוסלביות	88
הרפורד מעורבות, ילדות 64/65	43
הרפורד מעורבות, ילדות 65/66	31
ברהמה	6
ס"ה	415

החזנה

כאמור, משמש שטח המרעה הטבעי כמקור עיקרי לחזנה עדר האמהות. החלקות הן בגודל של 400-2000 דונם ושיטת המחזור הנהוגה ברעייה מאפשרת ניצול יעיל של הצמחייה. בנוסף לשטח המגודר יש באפשרותו של המשק לנצל גם שטחים נוספים. בשדות פלחה שוליים נזרעו כ-100 דונם נשרן שעיר ושטח זה משמש לרעייה בסתיו. העדר נמצא במרעה 24 שעות ביממה במשך 330 יום בשנה. בחלק מהחלקות

תמונה 3. מיכל מזון מרוכז, להאבטה אוטור מאטית של עגלי מרבק בשעלבים.

ל-1300 יום, אם כי העדר גדל בינתיים, וכן רבתה העבודה במרבק.

ההזנה במרבק

כאמור, יונקים בני-הבקר עד הגיל של 170-190 יום, ולהלן מובאים הנתונים על משקלי הגמילה:

פרטים	מס' העגלים	גיל הגמילה, ימים	המשקל ק"ג
בני שארולה	38	192	191
בני פריזי-ישראלי	30	171	159
בני הרפורד	56	226	181
בני ברהמה	6	186	175

לאחר הגמילה מקבלים העגלים מזון מרוכז ללא הגבלה. בנוסף למ"מ מגישים להם $1\frac{1}{2}$ ק"ג שחת ר-6 ק"ג תחמיץ שעורה ליום ולראש; יש להם גם גישה חופשית למולאסה והם צורכים ממנה כרצונם.

התערוכת שבמרבק מכילה 11% חלבון; מרכיבים אותה מפסולת שנזרתה מתבואות (45%), גרגרי סורגום, קמח אספסת וד.סי.פי.

במשך חודש ימים בגדרה וניזונות בתחמיץ שעורה ומזון מרוכז. המנות קצובות בהתאם למצב הגופני של הבהמות.

הגמילה

הוולדות יונקים אצל אמותיהם כ-6 חודשים. כחודש לפני הגמילה מתחילים להוסיף להם שחת ומ"מ ועם הגמילה, הם מופרדים מהאמהות ומוכנסים לחלקת מרעה קרובה למשק. בעונת ההרבעות נמצאות העגלות בחלקה נפרדת. עגרות שאין מתכוונים לצרפן לעדר האמהות נמכרות לשחיטה בגיל 7-8 חודשים ורק עגלות בנות פר שארולה, נשארות לפיטום במרבק.

הרבייה וההתעברות

הפריית הפרות היא רובה ככולה בהרבעות טבעיות על ידי 5 פרים מגזעי הרפורד וישראלי-פריזי. בשנים האחרונות נערכו ניסויי הפרייה ע"י הזרעה מלאכותית בזירמת פר שארולה מהמכון להזרעה "השרות" שבבית-דגן. בשנים 1964/66 גדלו 29 עגלים ו-34 עגלות מצאצאי הפר שארולה. תוך השוואת משקל הגמילה נמצא שצאצאי השארולה עלו בלמעלה מ-100 גרם בתוספת המשקל היומית על בני גילם מאבות הרפורדים ופריזים-ישראליים. הישג זה מעורר את המשק להרחיב את ההזרעה בשארולה. בדרך כלל יש לציין שההתעברות בעדר זה הייתה טובה למדי; בשנת תשכ"ה הגיעה ההתרעבות ל-83% ובתשכ"ו — ל-88%. תמותת בני הבקר הרכים נעה סביב 8% ויוצא ששיעור הוולדות הגמולים עמד למעשה על 80%.

מצב הבריאות

העדר נפגע קשה בשנים הראשונות מקדחת הקרציות, וכדי להתגבר על צרה זו הוקם מיתקן ריסוס אוטומאטי, המאפשר ביצוע הריסוס של העדר כולו תוך שעותיים. חומר הריסוס ניתן לקיווי ואפשר להשתמש בו פעם שניה. מרססים פעם ב-14 יום, בהתאם להוראותיו של הרופא.

העבודה

עם גידור שטחי המרעה פחתו בשיעור ניכר ימי העבודה, כפי שאפשר להיווכח מהמספרים הבאים: בתשכ"ב הושקעו 2700 ימי עבודה, בתשכ"ה — 1900 ובתשכ"ו פחתה העבודה עד

כנס בוקרי לכיש

בשני הסקטורים חלה התפתחות רבה במב"נים. נתרבו מבנים עם רצפות חריצים, חודשו, שופרו והוקמו ביתני חליבה; התרחב המיכון בהובלת שחת וקש, פותחה הובלת חלב במיכלית מרפת המתישב לתחנת ריכוז החלב, הוכנסו מכונות לקצירת הירק והובלתו וכו'. בשני מושביים הוחל בביקורת תנובת החלב.

לקראת השנה הקרובה

הבעיה העיקרית המעסיקה את הבוקרים הרי זו קביעת מכסות הייצור של חלב והתאמתן לתנאי הענף בכל משק ומשק. גם השינויים הצפויים במחירי המספוא והירידה בריווחיות ענף עגלי המרבק חייבו בדיקה בסעיפי מימשק שונים, בייעול ההזנה, הרחבת הביקורת המקצועית והכלכלית, מלחמה במחלות עטין ותמותת וולדות, ייעול העבודה והחדרה נוספת של חידושים בבניה ובמיכון. בקיבוצים יש להמשיך ולשים את הדגש על טיפול ועזרה מירידת בגיבוש צוות העובדים. כבעיה מיוחדת באיזור מופיעים "מושבי השדה", שלא גידלו עד עתה בקר, אולם עומדים בזמן הקרוב ביותר בפני כינון הענף.

בפיטום העגלים יש לשים לב באופן מיוחד להוצאה לשוק של כל עגל במועד הנכון (כשהתשומה היומית מתקרבת לתוספת ההכנסה הצפויה). כן יש להימנע מהמשכת הפיטום של עגלים שמתחילת גדילתם מפגרים בהתפתחותם. לגבי פרות שמוציאים לשוק הבשר, יש לשקול בכל מקרה אם אפשר להגדיל את ההכנסה ע"י פיטום במשך זמן-מה לשם העלאת הסוג והתפוקה.

ההדרכה המעשית תימשך באותה צורה כבעבר ותתרכז בעיקר בהדרכה אישית ע"י ביקורים במשקים; כן ייערכו ימי-עיון, סדורים, קורסים במושבים, ולבוקרים מתחילים בקיבוצים. במשך החורף הזה ייערכו קורסים בעיקר במרשבים לתוכם יוכנסו בראשונה בקר.

נרשם ע"י בנימין לב

הכנס התקיים בקרית-גת ב-14.11.66 והשתתפו בו למעלה מ-40 בוקרים מהקיבוצים ומושבי לכיש וכן מדריכים. עיקר הדיון היה על תיכנון ומגמות ההדרכה בבקר באיזור לקראת השנה הקרובה. צבי מרגלית, מנהל לשכת ההדרכה, ברח את באי הכנס, וכפתיחה לדיון נמסרה ע"י חיים שור, מנהל המחלקה לבקר חלב, ועל ידי יוחנן הויזמן, ממוכירות התאחדות מגדלי בקר בישראל, סקירה על מצב הענף בשנה שעברה ובעיותיו בשנה הקרובה. להשלמת התמונה סקר בנימין לב את מצב עדרי הבקר לבשר והתעכב באופן מיוחד על מצב עדרי הבקר לחלב ביישובי לכיש בשנה שעברה ומגמות ההתפתחות בעתיד. לאחר סיכום הדיון הער מסרו יוחנן הויזמן וחיים שור דוחות על השתתפותם בכנס מקצועי באנגליה ועל סיורים מקצועיים בחו"ל.

ענף הבקר ביישובי לכיש בשנת תשכ"ו

התפתחות הענף באיזור זה היתה דומה לזו שבאיזורים אחרים, למרות שזהו איזור של תתי-יישובות חדשה, בו פותחו בעיקר משקי-שדה שענפיהם העיקריים הם גידול ירקות, פרחים וגידולי שדה שונים. מספר הפרות החולבות גדל מ-4000 ל-4500 לערך וייצור החלב הכולל עלה מ-19 מיליון ליטר (בקירוב) ל-21 מיליון. ממדי ההרחבה של הענף היו שווים בערך בקיבוצים ובמושבים.

ב-4 משקים קיבוציים, מתוך 5, גדל עדר החולבות מ-100 ל-150. בחלק מהעדרי האלה נערך מעקב כלכלי-מקצועי שוטף, וזה השפיע לטובה על ריווחיות הענף.

שיעורה הגדול של הפסולת בתערובת מונע צריכת-יתר של המ"מ.

עדר הבקר לבשר מתקיים בשעלבים זה 9 שנים והוא הגיע להתפתחות והתרחבות משביעת רצון בהחלט.

אנו מביעים את תודתנו לח' בנימין, רכז הענף, שסיפק את הנתונים ופרטים על המימשק והטיפול בעדר. נתן ליפשיץ, אחרון בן-אשר לשכת הדרכה רחובות